

ГУМАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЯК НЕОДМІННА УМОВА
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО
ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА

Гончар Л.В.,

головний науковий співробітник лабораторії інституційного виховання

Інституту проблем виховання НАПН України,

м. Київ, Україна

Готовність до відповідального батьківства старшокласників інтернатних закладів, користуючись розробками дослідниці В. Шахрай, визначаємо як «сформованість у них комплексу якостей, що поєднує позитивне ставлення до батьківства, наявність знань, навичок і вмінь з основ репродуктивної культури і сімейної педагогіки, емоційну розвиненість та усвідомлення відповідальності як майбутнього відповідального батька/матері, перед дітьми, сім'єю, суспільством» [1, с.52]. Науковець Л. Канішевська зазначає, що «основними принципами готовності до відповідального батьківства старшокласників є: позиціонування емоційної привабливості батьківства; вибудовування ціннісної пріоритетності батьківства; стимулювання позитивних особистісних очікувань батьківства; оволодіння основами сімейної психолого-педагогічної і репродуктивної культури; гендерної рівності (рівноваги); соціальної відповідальності; життєвої ціннісно-сислової творчої самодіяльності; суб'єкт-суб'єктної взаємодії» [2, с.35].

Теоретико-методологічну основу гуманізації виховного процесу в навчальних закладах становлять праці провідних українських учених, серед яких К. Балтремус, І. Бех, М. Боришевський, Н. Ганнусенко, В. Кушнірюк, К. Чорна й ін.

Докладно з'ясовує поняття гуманізації виховного процесу І. Бех, зокрема розуміє під ним сучасну науково-практичну стратегію, осердям якої є конкретна дитина, її можливості, індивідуальне і творче самовираження. Поділяємо точку зору вченого, що «...за такої стратегії виховний процес стає простором повноцінного життя, інструментом розв'язання життєвих проблем й особистісного зростання» [3, с.155]. В аргументаціях І. Беха постулюється, що гуманістичний підхід до процесу виховання має проявлятися на всіх рівнях: учитель – учень, учень – учень, вчитель – вчитель, вчитель – батьки. Наразі вчений висловлює низку цінних зауважень, які стосуються гуманізації виховного процесу. Так, на його думку, «...гуманне виховання можливе лише тоді, коли враховує нове трактування індивідуального підходу, який передбачає: відмову від орієнтації на середнього; пошук кращих якостей особистості в дитині; застосування психолого-педагогічної діагностики особистості учня (інтереси, здібності, спрямованість, «Я» – концепція, якості характеру, особливості психічних процесів); урахування особливостей особистості у виховному процесі; прогнозування розвитку особистості; конструювання індивідуальних програм розвитку, коригування розвитку» [3, с.156].

Вагомість питання гуманізації виховного процесу пов'язуємо з науковим доробком М. Боришевського. Для вченого ключовими є такі принципи цього-соціально-педагогічного явища: індивідуальність, неповторність кожного вихованця, що мають об'єктивне і суб'єктивне підґрунтя; недопустимість насильства над дитиною, до якого призводить невизнання педагогом передусім можливостей та позбавлення права учня бути суб'єктом особистої активності й виховного процесу, його учасником, хоч і різнозобов'язаним порівняно з вихователем, носієм своєї волі; неприпустимість насильства над свідомістю підростаючої особистості та запобігання йому через усвідомлення згубності тоталітарної пропаганди: «раз ми разом, отже – всі ми сходимось в одне»; реалізація вчителем у процесі виховання розвивальної педагогічної стратегії, що втілюється в конкретних справах і турботах, зокрема, про зростання особистості дитини та її внутрішніх потенційних можливостей, розвиток

самосвідомості дитини, становлення її як особистості – через відкриття свого «Я» з усіма його сильними й слабкими сторонами та усвідомлення свого покликання стати володарем власної долі [4, с. 72].

На розвиток сказаного вище завважуємо педагогічні підходи К. Балтремус до гуманізації виховного процесу. За переконанням дослідниці, гуманізація виховного процесу в сучасній загальноосвітній школі можлива за умови втілення принципів гуманізму в мету, зміст, форми і методи урочної та позаурочної виховної діяльності школи, управління виховною діяльністю її педагогічного колективу, а також у взаємовідносини. За таких умов гуманізація виховання особистості як двосторонній процес передбачає співпрацю і співтворчість учителів, учнів та їхніх батьків і може бути здійснена лише на засадах їхньої взаємодії [5, с. 15].

Таким чином, всі означені прибічники гуманістичної школи мають цілковиту рацію, оскільки орієнтують педагогів на самоцінність людської особистості школяра, її внутрішні ресурси і саморозвиток. Звідси пріоритетом сучасного виховання, у тому числі в процесі формування готовності старшокласників до відповідального батьківства, є створення достатніх умов для гуманістичного розвитку кожного учня. Це означає, що виховний процес в сучасній школі слід спрямовувати на формування системи його моральної свідомості, моральних цінностей учня, які виражатимуться в його поведінці й учинках.

Література

1. Шахрай В. Формування готовності старшокласників до відповідального батьківства: основні поняття дослідження. / В. Шахрай. // Інноватика у вихованні. – Вип. II. – Том 2., 2020. – С. 48–54.

2. Канішевська Л. В. Формування цінностей сімейного життя у вихованців закладів інтернатного типу: монографія. / Канішевська Л. В., Свириденко С. О., Кузьменко Л. В., Бернацька О. Б., Карпушевська Л. Р., Грїтчина А. І., Лящук О. С. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. – 222 с.

3. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кремень ; Академія пед. наук України. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Савчин М. В. Педагогічна психологія : навч. посіб. / М. В. Савчин. – Дрогобич : Відродження, 1998. – 142 с.
5. Балтремус К. А. Гуманізація виховного процесу в старших класах загальноосвітньої приватної школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Катерина Анатоліївна Балтремус; Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ, 2003. – 20 с.